

"І ГОРІВ, І ЯСНІВ, І СТРАЖДАВ"

(До 120-річчя від дня народження Йосипа Сліпого)

Боже провидіння 22 березня 2012р. заставило Верховну Раду ухвалити постанову про відзначення 120-річчя від дня народження кардинала Йосипа Сліпого. За відповідний документ проголосував 361 депутат за виключенням 26 комуністів. Постанова зобов'язує впродовж року державне радіо, телебачення та інші засоби масової інформації організувати передачі, присвячені життю і діяльності Патріарха УГКЦ.

Вперше на такому високому рівні у державі віддаємо честь славетному церковному ієрарху про якого блаженний Папа Іван Павло II сказав: "Він простелив свободу сучасній Україні".

Йосип Сліпий прийшов на світ Божий 17 лютого 1892р у с. Заздрість Тербовлянського повіту на Тернопільщині, краї де народжувалися письменники і священники. Навколишні села Струсів, Різдвяне, Зарваниця, Романівка, Острівець – це села вкриті героїкою славетних імен. Тут виростили за княжої Тербовлянської столиці – скити, монастирі, мистці писали чудотворні ікони, а хроністи історичні праці. З цих та інших сіл вийшли релігійно-освітні діячі як о. І.Волянський, о. П.Карпінський, о.С. Мохнацький. З письменників поруч народилися о. Сильвестр Лепкий, Володимир Гжицький, Василь Щурат, а далі скульптор Михайло Парашук, актор Йосип Гірняк, художники брати Бойчуки, Мар'ян Бурачок, сценічні діячі Соломія Крушельницька, Лесь Курбас, поет Богдан Лепкий та багато інших, які в умовах чужоземного гноблення склали підвалини до могутнього пласту української національної культури на якій виріс величний гуманітарій і сповідник віри Йосип Сліпий.

Про себе Йосип Сліпий не любив говорити ні писати. Не залишив він нам ні спогадів про дитинство, батьків, рідне село, тогочасні австрійські та польські порядки, роки проведені у неволі.

Та попри все у невеличкій замітці про свої життя занотував наступне: "Моє ціле життя було і є тісно зв'язане, і за те слава Богу, з долею і недолею нашого народу. Коли я хотів би його коротко схарактеризувати, то мусів би поділити його на три менш – більш періоди або етапи. Двадцять п'ять літ, може і звиш не вчислюючи дитинства був студентом, других двадцять п'ять – професором і ректором, двадцять п'ять у тюрмі та й тут кілька літ на так, званій волі, бо яка єпископові воля, коли його Церква в неволі?!"

Йосип Сліпий згадував, як батьки вчили його молитися і пише далі: "Згадую це тому, бо релігійне виховання дитини має величезне значення і вплив на пізніше життя (...). Дитина релігійно вихована навіть за звихнення, то пізніше відізветься в неї совість, і вона доросла опам'ятається". Кількома абзацами згадує патріарх свою співпрацю з митрополитом Андреем Шептицьким, його смерть, свій арешт радянськими каральними органами і тут зауважує: "Буває, що стрінете в камері товариша, що чекає на розстріл, або бачите на мурах розбризану кров. В очікуванні смертного присуду нерви самі, мимо спокою й рівноваги розуму й волі своєвільно дрожать і клаптями випадає волосся з голови. Тоді зрозумів, чому Христові виступав кровавий піт в передсмертних судорогах на Оливковій горі! А він був Богом."

Після того як прийшло благословенне визволення,- продовжує Патріарх , - коли 1963р. міністр Мордовської республіки проголосив мені в приваті лягерних генералів і полковників, що я звільнений Верховним Советом у Москві, тоді самометно запитав, чи свободна Церква? Очевидно яка мені свобода, якщо страждає Церква. Під послухом я мусів приїхати до Риму, і за те я дуже вдячний Святому Отцеві Папі Іоаннові ХХІІІ, але і в часі

Ватиканського II Собору та пізніше приходили гіркі події, яких переживання не були легкі, ніж ті, що у в'язниці. Може не одному здавалося б що це радість, та для мене наша Церква і Нарід є першим чинником для діяння, а не особиста користь! І переживав я не менш боляче і прикро як в'язничі тортури.". Так він натякав на складнощах боротьби за Патріархат УГКЦ, які пригальмовував Ватикан під впливом СРСР.

Однак чи варто було жити в таких умовах запитував Блажннннший і відповідав, що варто:"Авже, що треба було працювати, і за невдачі треба було бути вдячним Богові. Понад усім цим царює свідомість: я робив це для Господа, для своєї Церкви, для свого народу."

Діяльність Йосипа Сліпого у 20-40 рр. ХХ ст. охоплювала релігійну , наукову, культурно – просвітницьку сферу, яка особливо проявилася на посаді першого ректора Львівської Богословської академії, відкритої 1928р. Тут він заснував Богословське наукове товариство і видання журналу"Богослов'я". Починав піклуватися українською мовою, адже на той час підручники з Богослов'я та інших богословських наук були в основному польською, латинською, німецькою та іншими мовами.

Як куратор Львівського національного музею сприяв комплектуванню реставрації, зберіганню великої збірки ікон, унікальної за якістю і кількістю, якої немає ніде у світі.

Під час Другої світової війни підтримував зв'язки з Українською Повстанською Армією та врятував спільно з митрополитом Андреем Шептицьким велику кількість євреїв від нацистських розстрілів.

Починаючи від 1945р. радянська влада його чотири рази арештовувала і він вісімнадцять років перебув у сибірських тюрмах і концтаборах. Передбачуючи перед цим що чекає українців в умовах радянської дійсності Йосип Сліпий застерігав: "Кожного(..) під більшовицькою владою, в краї, де

переслідується релігія, чекає гієна. Готуйтеся до найгіршого, вас будуть ображати (...), над вами будуть сміятися. Настануть такі тижні і місяці, що ви будете цілком відрізані від людей і світу, всіма покинуті і забуті". У Римі він на схилі літ писав своє знамените "Завіщення" у якому оголошував думки про борців за волю України у 70- 80pp., які страждали у радянських тюрмах та психіатричних лікарнях. "Бачу між ними нових борців, науковців письменників, митців(,,) Чую їх голос в обороні основних прав людини і людської спільноти. З подивом гляджу на них як вони боронять українське слово(...)рятують українську душу. І сострадаю з ними усіма."

Перебуваючи за кордоном 21рік Йосип Сліпий енергійно захищав поневолений український народ і Українську Греко-католицьку церкву, яка перебувала у катакомбному періоді своєї пастирської діяльності. Розуміючи, як мало знають про Україну, що послаблювало репутацію українців у західному світі він видав понад тринадцять томів публікацій. Заснував у Римі Український католицький університет імені святого папи Климента, що став кузницею священницьких кадрів для всього українського католицького світу та кілька його філій у різних країнах.

Побудував у Римі Софійський Собор, а біля нього звів пам'ятник генієві українського народу Тарасові Шевченку. І найголовніше, започаткував на закордонні рух за єдність українства і Церкви. З цього приводу у "Завіщенню" він наголошував: "Народе мій стань уже раз собою! Позбудься своєї вікової недуги сварок і чварів, вислуговування чужинцям(...)Отрясися від своїх вікових недочетів, стань на свої ноги в Україні і на поселенню, піднеси свою голову, випростуй свої рамена(...).Покажи свою силу і вдячність, бо шануючи своє минуле ти ростеш у своїй могутності".

Особливу увагу Йосип Сліпий звертав на проблему міцності української сім'ї. "Батьки, християнська родина , - писав він у "Завіщенні", - це основа

здорового суспільства, народу, нації. Це запорука їх росту і сила! І тому заповідаю Вам :Збережіть, а де її розхитано – обновіть в українському народі справжню християнську родину, як невгасаюче вогнище життя і здоров'я церкви і народу. Християнська родина і рідна українська школа – це передумова здорового виховання прийдешніх поколінь ".

У своїх посланнях до українського народу Патріарх Йосип Сліпий наголошував на потребі виховання національного патріотизму, любові до українського народу:"Навчіться, що все своє, рідне треба любити .Любіть свій нарід, за нього постійно моліться, для нього працюйте і жийте, наголошував верховний владика. У 40- річчя Української Повстанської Армії 70 - річний ювілей якої відзначатимемо цього року він так звернувся до українців: "Совершений християнин повинен бути досконалим патріотом. Після Бога першенство має любов до Батьківщини. Любов Батьківщини оперта на любові Бога з нею злита в одну велику любов, повинна бути діяльна, активна. З тої жертвенної любові до своєї Батьківщини – України зродилася Українська Повстанська Армія. Вона жертвою свого життя і крові освятила українську землю і стала добривом та заповітом для майбутніх поколінь".

У ті роки Українська греко- католицька церква під московською окупацією змагалася у глибокому підпіллі за продовження пастирської діяльності та її легалізації. Йосип Сліпий на допомогу їй активізував діяльність мовлення радіо "Ватикан". Нелегальними шляхами до краю транспортували релігійну літературу і грошову допомогу для переслідуваних за віру Христову у тюрмах і концтаборах.

Активізації діяльності підпілля УГКЦ сприяло і те що у1965р. Йосип Сліпий отримав від Папи Римського титул Верховного Архієпископа і Кардинальську гідність.

Великої уваги надавав Йосип Сліпий ідеї розбудови Патріархату Української Греко- католицької церкви на шляху якої зустрічався з численним перешкодами та незважаючи на все це був переконаний у наступному:"Жодного Патріархату не створив ні Собор ні Папа, але їх признавали, як це було з патріархатом Антіохійським, Єрусалимським, Царгородським, Олександрійським та іншими. Їх проголошували завжди національні церкви і держава . І лише з часом папа Римський їх визнавав" .

" Без сумніву, - зауважував Й. Сліпий,- іншими шляхами пішла б наша історія, якщо б понад триста років тому дійшло до єдності між греко- католицькою і православною Церквами в одному Патріархаті. Вона б заощадила українському народові великих жертв та й захоронила б його перед віковим поневоленням"

Завершуючи слід згадати, що на гербі Йосипа Сліпого викарбовано напис "крізь терни до зірок", але його життя було більш тернистим. Перед смертю він написав у своєму "Завіщанні":"Поховайте мене у нашому патріаршому соборі Святої Софії, а як воплотиться наше видіння і востане на волі наша свята Церква і наш український нарід, занесіть мою домовину, в якій я спочину, на нашу рідну українську землю і покладіть її у храмі Святого Юра у Львові біля гробниці Слуги Божого Андрея. Якщо такою буде воля Божа і Бажання Українського Божого люду складіть мою домовину в підземеллях оновленого Собору Святої Софії. В підземеллях Київської Тюрми мене довгим роками мучили, коли я був живим, в підземельній гробниці оновленого собору Святої Софії спокійно спочив би я, будши плоттю вмерлим. " Першу частину Заповіту Йосипа Сліпого вдячний український народ виконав, тіло Блаженного Йосипа спочиває нині поруч митрополита Андрея у крипті святого Юра у Львові. . А наступна чекає часу свого втілення.

У 120-ту річницю народження Йосипа Сліпого згадаємо слова Папи Івана Павла II у 40-й день його смерті, виголошені латинською мовою у базиліці Святого Петра: "Пам'ять про нього ніколи не затреться, а залишиться анналах цивільної і церковної історії. Ми ніколи не зможемо забути Його постаті – аскета та ієрарха, суворого і величного; ніколи не зможемо забути тих повчань, які він дав усім своїм життям".

Ми сьогодні повертаємо спадщину Йосипа Сліпого. Цього року Галузевий державний архів Служби Безпеки України видав два томи документів у яких зафіксовано сторінки життя і діяльності Глави Української греко- католицької Церкви. На філософсько- теологічному факультеті Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича упродовж останніх років студенти пишуть і захищають магістерські, дипломні, курсові роботи, присвячені діяльності Йосипа Сліпого та УГКЦ. Щороку виступають з публікаціями у наукових журналах. Найкращий спосіб гідного вшанування слуги Божого Йосифа,- заявив цього року від імені Синоду Української греко- католицької церкви Блаженніший Святослав,- це зробити своїми його ідеали та заручившись його заступництвом перед престолом Всевишнього, намагатися ними жити й утверджувати їх у нашому народі".

Нестор Мизак, доктор історичних наук, доцент філософсько –теологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.